

До Конституційного Суду України
01033, м. Київ, вул. Жилианська, 14

Суб'єкт права на Конституційне звернення: **Кругла Ірина Володимирівна**

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

Керуючись пунктом 2 статті 150 Конституції України, пунктом 4 частини 1 статті 13, статтями 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України»,

Прошу Конституційний Суд України:

Надати офіційне тлумачення положень пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України, частини 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку", а саме:

Предмет необхідного тлумачення:

1) Пункт 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України, частина 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" у поєднанні з частиною 1 статті 609 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 559 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 598 Цивільного кодексу України:

Пункт 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України «Право застави припиняється у разі припинення зобов'язання, забезпеченого заставою».

Частина 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку", «Іпотека припиняється у разі припинення основного зобов'язання».

Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні:

Відповідно до ст. 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» «Підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

Офіційне тлумачення пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України, статті 17 Закону України "Про іпотеку" є необхідним у зв'язку з наявністю неоднозначності застосування положень вказаної норми чинного цивільного законодавства України судами загальної юрисдикції України різних інстанцій.

Необхідно звернути увагу, що за наслідками розгляду цивільних справ за позовами Банку до фізичної особи про звернення стягнення на предмет іпотеки та зустрічного позову фізичної особи до Банку про припинення правовідносин за договором іпотеки, у зв'язку з визнанням позичальника банкрутом його ліквідацією та припиненням основного зобов'язання – суди, застосовуючи пункт 1 частини 1 статті 593 та частину 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" у поєднанні з частиною 1 статті 609 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 559, частиною 1 статті 598 Цивільного кодексу України, у своїх рішеннях приходили до двох протилежних висновків, а саме:

1. В одних випадках – суди припиняли правовідносини за договорами іпотек та відмовляли в задоволенні позовних вимог Банків про звернення стягнення на предмет іпотеки.

2. В інших випадках – суди задовольняли позови Банків про звернення стягнення на предмети іпотек за відсутності існування (припинення) основного зобов'язання позичальника – юридичної особи (боржника), що ліквідована, відповідно до норм чинного законодавства; та відмовляли фізичним особам у позовних вимогах про припинення правовідносин за договорами іпотек.

Вказана юридична невизначеність порушує гарантовані конституцією України мої права і свободи як людини і громадянина, щодо рівності перед Законом (ст. 24 Конституції України), захисту моїх прав судом (ст. 55 Конституції України), захист права власність та права на житло, що передбачені ст.ст. 41, 47 Конституції України, а також проголошені принципи верховенства права і законності (ст. ст. 8, 129 Основного Закону України).

Виклад фактичних обставин справи:

04.08.2008 року між ВАТ «Райффайзен Банк Аваль» в особі обласної дирекції ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та Товариством з обмеженою відповідальністю «М'ясний формат» було укладено Генеральну кредитну угоду . Відповідно до п.1.1. цієї угоди, Кредитор на підставі Генеральної кредитної угоди, зобов'язався надавати Позичальнику кредитні кошти в порядку і на умовах, визначених у кредитних договорах, укладених та додатково укладених у рамках цієї Генеральної кредитної угоди і які є її невід'ємними частинами.

Також, 04.08.2008 року між ВАТ «Райффайзен Банк Аваль» та ТОВ «М'ясний формат» було укладено кредитний договір «Довгострокова відновлювана кредитна лінія для корпоративних клієнтів» з лімітом кредитування до 2 500 000 грн. (Додаток 2). Відповідно до п.1.1. цього Договору, Кредитор на положеннях та умовах Кредитного Договору та Генеральної кредитної угоди року відкрив Позичальнику довгострокову відновлювальну кредитну лінію.

Відповідно до п. 2.5. Генеральної кредитної угоди в забезпечення виконання позичальником умов вищезазначених кредитних договорів Кругла І.В. повинна була передати в іпотеку житлову квартиру

04.08.2008 року, між ВАТ «Райффайзен Банк Аваль» та Круглою І.В. було укладено договір іпотеки- (Додаток 3), за умовами якого Кругла І.В. передала в іпотеку ВАТ «Райффайзен Банк Аваль», належне її нерухоме майно, а саме: квартиру

Квартира належала іпотекодавцю на праві власності на підставі посвідченого приватним нотаріусом м'ясного нотаріального округу

Вищевказаний договір іпотеки було посвідчено приватним нотаріусом м'ясного нотаріального округу та зареєстровано в реєстрі за

Банк звернувся до районного суду м. Дніпропетровська із позовом до Круглої І.В., третя особа - Товариство з обмеженою відповідальністю «М'ясний формат» про стягнення суми боргу за рахунок заставного майна.

На початку 2014 року до районного суду м. від Круглої І.В. надійшла зустрічна позовна заява до обласної дирекції ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», треті особи – приватний нотаріус м'ясного нотаріального округу Реєстраційна служба м'ясного управління юстиції області про визнання договору іпотеки припиненим та зобов'язання вчинити певні дії. Підставою зустрічного позову стало те, що основне зобов'язання перед ВАТ «Райффайзен Банк Аваль» припинено з моменту внесенням до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців інформації про припинення юридичної особи – позичальника ТОВ «М'ясний формат», є припиненим і похідне зобов'язання за договорами іпотеки від

Ухвалою ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.09.2014 року у справі № 6-29137св14, касаційну скаргу Банку відхилено, рішення районного суду м. області від (Додаток 4, 5, 6) - залишено без змін та:

1. У задоволенні позовних вимог Банку про стягнення суми боргу за рахунок заставного майна – відмовлено.
2. Визнано договір іпотеки - квартири

укладений між Круглою Іриною Володимирівною та Відкритим акціонерним товариством «Райффайзен Банк Аваль» в особі обласної дирекції «Райффайзен Банк Аваль» у забезпечення виконання зобов'язань Товариства з обмеженою відповідальністю «М'ясний формат» посвідчений

приватним нотаріусом міського нотаріального округу , припиненим з моменту внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців інформації про припинення юридичної особи ТОВ «М'ясний формат» з 28.03.2013 року.

Правова позиція Круглої І.В. яка лягла в основу рішень судів на її користь, була побудована на правовому висновку постанови Верховного Суду України від 11 вересня 2013 року (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33609043>), що відповідно до ст. 360-7 ЦПК України має враховуватися іншими судами загальної юрисдикції при застосуванні таких норм права (Додаток 7).

Верховний Суд України розглядаючи заяву про неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах у своїй постанові від 11 вересня 2013 року, зробив наступний правовий висновок:

«Виходячи з однорідної юридичної природи поруки та застави як засобів забезпечення виконання зобов'язань, а також того факту, що як порука, так і застава припиняються у разі припинення основного зобов'язання відповідно до ч. 1 ст. 575, п. 1 ч. 1 ст. 593, ч. 1 ст. 609 ЦК України, ч. 1 ст. 17 Закону України "Про іпотеку", іпотека як вид застави припиняється в разі припинення основного зобов'язання (кредитного договору). Зважаючи на це, припинення юридичної особи у зв'язку з визнанням її банкрутом є підставою припинення іпотеки, оскільки зобов'язання за кредитним договором припиняється».

Таким чином, з урахуванням позиції ВСУ яка відображена у постанові від 11.09.2013 року, суди першої, апеляційної та касаційної інстанції у даній конкретній справі висловили правову позицію, що у разі ліквідації боржника - сторони основного зобов'язання - право застави, що забезпечувало його виконання, також є припиненим. При цьому, урахувавши імперативний характер норми п. 1 ч. 1 ст. 593 ЦК України, зазначення в договорі застави інших умов, за яких право застави у разі припинення основного зобов'язання залишається дійсним, слід вважати нікчемним.

Натомість, у нашій справі Верховний Суд України своєю постановою від 10 лютого 2016 року (№ 6-216цс14, <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56454637>), заяву ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» задовольнив частково, ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 вересня 2014 року скасував й справу направив на новий розгляд до суду касаційної інстанції (Додаток 8).

Верховний Суд України у своїй постанові від 10 лютого 2016 року, висловив наступну думку:

«Саме по собі постановлення господарським судом ухвали про ліквідацію юридичної особи-боржника за основним зобов'язанням та його виключення з ЄДРЮО та ФОП не тягнуть за собою припинення зобов'язання іпотекодавця з виконання забезпеченого іпотекою зобов'язання, адже до цього іпотекодержателем було пред'явлено відповідну вимогу до іпотекодавця в позовному провадженні про звернення стягнення на іпотечне майно, оскільки він належним чином виконував взяті на себе зобов'язання по погашенню боргу

Отже, припинення договору, з якого виникає забезпечене іпотекою зобов'язання, зіставляють із підставами для припинення права іпотеки. Однак, при цьому слід урахувати, що відповідно до вимог статей 526, 599 ЦК України зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином. Будь-які охоронні зобов'язання, які впливають з основного зобов'язання, не повинні припиняти дію зобов'язань, які забезпечують основне зобов'язання, яке залишилось невиконаним».

Необхідно зазначити, що з огляду на положення ч. 1 ст. 609 ЦК України у нашій конкретній справі – не має випадку, коли законом або іншими нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу. До того ж зобов'язання ліквідованої юридичної особи (боржника) перед Банком не пов'язано з відшкодуванням шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Таким чином, звертаємо увагу Конституційного суду України на те, що 11 вересня 2013 року ВСУ застосував до спірних правовідносин спеціальні норми, що передбачені пунктом 1 частиною 1 статті 593 Цивільного кодексу України та частиною 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку", натомість під час розгляду нашої конкретної справи 10 лютого 2016 року, за аналогічного предмету спору та обставин - ВСУ висловив протилежну правову позицію, пославшись на ст. 599 Цивільного кодексу України, яка є загальною.

Необхідно зазначити, що після прийняття рішення ВСУ від 11.09.2013 року по справі № 6-52цс13 - склалась стійка судова практика з питання застосування вищезазначених норм матеріального права, а саме: пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України, частина 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" у поєднанні з частиною 1 статті 609 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 559 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 598 Цивільного кодексу України.

Вказана правова позиція в частині застосування приписів пункту 1 частини 1 статті 593 та частини 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" у поєднанні з частиною 1 статті 609 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 559, частиною 1 статті 598 Цивільного кодексу України, викладена в наступних судових рішеннях:

1. Постанова ВСУ від 7 листопада 2012 року по справі №6-129цс12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/27483316>);
Додаток до заяви по справі №6-129цс12 (ТОВ «СЕНЕЖ»);
2. Рішення ВССУ від 22 лютого 2012 року по справі №6-38508св11 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/21841269>);
Висновок ВСУ по справі №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»)
3. Постанова ВСУ від 11 вересня 2013 року по справі №6-52цс13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33609043>);
Додатки до заяви по справі №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»);
4. Рішення ВССУ від 22 лютого 2012 року по справі №6-38508св11 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/21841269>);
5. Ухвала ВССУ від 11 квітня 2012 року по справі №6-455св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/23930241>);
6. Ухвала ВССУ від 23 листопада 2012 року по справі №6-48434ск12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/27901471>);
7. Рішення ВССУ від 5 грудня 2012 року по справі №6-47952св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/28033822>);
8. Ухвала ВССУ від 23 січня 2013 року по справі №6-19254св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/29056347>);
9. Ухвала ВССУ від 30 січня 2013 року по справі №6-46581ск12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/29056736>);
Рішення ВССУ, які посилаються на висновок по справі №6-129цс12 (ТОВ «СЕНЕЖ»);
10. Ухвала ВССУ від 21 жовтня 2015 року по справі №6-28212св15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/52934202>);
11. Ухвала ВССУ від 3 лютого 2016 року по справі №6-14637ск15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/55836086>);
Рішення ВССУ, які посилаються на висновки в справі №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»);
12. Ухвала ВССУ від 25 грудня 2013 року по справі №6-4529св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/36474155>);

13. Ухвала ВССУ від 24 вересня 2014 року по справі №6-24367св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/40698074>);
 14. Ухвала ВССУ від 12 листопада 2014 року по справі №6-32472св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/41535019>);
 15. Ухвала ВССУ від 26 листопада 2014 року по справі №6-24345св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/41647061>);
 16. Ухвала ВССУ від 10 грудня 2014 року по справі №6-31207св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/41993324>);
 17. Ухвала ВССУ від 05 березня 2015 року по справі №6-2420св15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/43115412>);
 18. Ухвала ВССУ від 21 травня 2015 року по справі №6-31574св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/44434958>);
 19. Ухвала ВССУ від 3 червня 2015 року по справі №6-744св15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/44894185>);
 20. Ухвала ВССУ від 5 листопада 2015 року №6-27566св15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/53361994>);
- Приклад неоднозначності застосування ст.609 ЦК України у поєднанні з ст.593, 599 ЦК України, ст.17 ЗУ «Про іпотеку»:
21. Рішення Бершадського районного суду Вінницької області від 4 квітня 2011 року по справі №2-208/11 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/17159530>);
 22. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 29 червня 2011 року по справі №22ц-1802/11 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/53194469>);
 23. Ухвала ВССУ від 6 червня 2012 року по справі №6-28116св11 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/24981012>);
 24. Рішення Бершадського районного суду Вінницької області від 30 жовтня 2012 року по справі №202/2349/12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/28047194>);
 25. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 8 квітня 2013 року по справі №202/2349/12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/30749367>);
 26. Ухвала ВССУ від 17 липня 2013 року по справі №6-21100св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/32480592>);
 27. Рішення Бершадського районного суду Вінницької області від 13 січня 2014 року по справі №202/2349/12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/37757820>);
 28. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 2 квітня 2014 року по справі №202/2349/12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/38063048>);
 29. Ухвала ВССУ від 3 липня 2014 року по справі №6-18924св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/39745434>);
- Нова практика 2016 рік:**
- справа - про виселення та зняття з обліку; визнання іпотеки припиненою:
30. Ухвала ВССУ від 5 листопада 2015 року по справі №6-27566св15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/53361994>);
 31. Ухвала ВСУ від 22 лютого 2016 року по справі №6-98ц16 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/56061261>);
- справа визнання договору іпотеки припиненим та зобов'язання вчинити певні дії (ТОВ «М'ясний формат»):
32. Ухвала ВССУ від 3 лютого 2016 року по справі №6-45783св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/55909026>);
- Додатки які додавались до заперечень на заяву про перегляд у справі №6-216цс14 (ТОВ «М'ясний Формат»):
32. Ухвала ВССУ від 31 липня 2013 року по справі №6-12660св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/32755429>);
 33. Ухвала ВССУ від 25 вересня 2013 року по справі №6-26357св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33895294>);

34. Ухвала ВССУ від 2 жовтня 2013 року по справі №6-35729св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33972297>);
35. Ухвала ВССУ від 4 грудня 2013 року по справі №6-40681св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/36275792>);
36. Ухвала ВССУ від 18 грудня 2013 року по справі №6-44109св13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/36264695>);
37. Ухвала ВССУ від 30 квітня 2014 року по справі №6-11167св14 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/38799140>);
- Висновки ВСУ по справам №6-129цс12 (ТОВ «СЕНЕЖ») та №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»):
38. Висновки ВСУ, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.355 ЦПК України, за II півріччя 2012 року.
39. Висновки ВСУ, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.355 ЦПК України, за II півріччя 2013 року.

Така невизначеність у застосуванні судами пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України, частини 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" у поєднанні з частиною 1 статті 609 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 559 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 598 Цивільного кодексу України, призвела до порушення конституційного права Круглої Ірини Володимирівни та позбавила її права на захист порушених прав та законних інтересів у судовому порядку.

Нормативне обґрунтування правової позиції Круглої Ірини Володимирівни:

Приписами статті 8 Конституції України передбачено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Згідно зі статтею 24 Конституції України, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Відповідно до статті 55 Конституції України, права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Приписами частини 2 статті 124 Конституції України встановлено, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, тобто кожен із суб'єктів правовідносин у разі виникнення спору може звернутися до суду за його вирішенням.

Суб'єктами таких правовідносин можуть бути будь-які фізичні та юридичні особи.

Згідно статті 124 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

Рішенням Конституційного Суду України від 09.07.2002 року у справі № 1-2/2002 надано офіційне тлумачення положення частини 2 статті 124 Конституції України.

Так, у вказаному рішенні Конституційний Суд України зазначив, що положеннями Конституції України передбачено захист судом прав і свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи, встановлюють юридичні гарантії їх реалізації, надаючи можливість кожному захищати права і свободи будь-якими не забороненими законом засобами (ч. 5 ст. 55). Тобто, кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань, у тому числі судовий захист.

Конституційний Суд України в своєму рішенні визначив, що для забезпечення судового захисту Конституцією України у статті 124 встановлено принципи здійснення правосуддя виключно судами, неприпустимості делегування функцій судів та їх привласнення іншими органами чи посадовими особами та визначила юрисдикцію судів. Зазначені принципи забезпечують здійснення конституційного права на судовий захист, яке не може бути обмежене навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Конституційний Суд України в своєму рішенні визначив, що право особи на звернення до суду за вирішенням спору не може бути обмежене законом, іншими нормативно-правовими актами.

Це право гарантовано пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, має розумітися у світлі преамбули Конвенції, у відповідній частині якої зазначено, що верховенство права є спільною спадщиною Високих Договірних Сторін. Одним з фундаментальних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який передбачає повагу до принципу *res judicata* - принципу остаточності рішень суду. Цей принцип стверджує, що жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного та обов'язкового рішення суду просто тому, що вона має на меті добитися нового слухання справи та нового її вирішення" (пункт 40 мотивувальної частини Рішення від 3 квітня 2008 року).

Відповідно до принципу верховенства права питання розподілу правосудних повноважень між Верховним Судом України та вищими судами, визначення стадій судочинства та форм провадження мають бути підпорядковані гарантіям права кожної людини на справедливий суд (справа "Сокурєнко і Стригун проти України").

Відповідно до положень ст. 129 Конституції України, основними засадами судочинства є: законність.

Згідно доповіді Венеціанської комісії «Про верховенство права» (*Venice Commission: the Rule of Law*), на основі зауважень її членів Петера Ван Дзіка (Нідерланди), Грет Халлер (Швейцарія), Джефрі Джоуела (Сполучене Королівство), Каарло Туорі (Фінляндія), Венеціанською Комісією на 86-му пленарному засіданні 25-26 березня 2011 р., був прийнятий звіт щодо верховенства права. Звіт побудований на аналізі підходів до розуміння верховенства права в міжнародно-правових документах, конституціях та законодавстві низки країн, а також у науковій літературі.

Метою цієї доповіді є виявлення консенсусного визначення поняття верховенства права, а також викладення його основних елементів. Це має сприяти практичному застосуванню цього важливого принципу.

У п. 41 документа зазначено, що наразі можливий консенсус щодо обов'язкових елементів (як формальних, так і матеріальних або субстантивних) поняття «верховенство права», зокрема, таких, як:

1. законність, в тому числі прозорий, підзвітний і демократичний порядок введення законів у дію;
2. правова певність;
3. заборона свавілля;
4. доступ до правосуддя у незалежних і неупереджених судах, в тому числі судовий контроль за адміністративними актами;
5. дотримання прав людини;
6. недискримінація та рівність перед законом.

Перелічені елементи лежать в основі конституційних і законодавчих положень та судової практики і на національному, і на міжнародному рівнях.

Відповідно до підходів Венеціанської комісії виділяють такі складові верховенства права:

1. доступ до закону (положення закону повинні бути зрозумілими, ясними та передбачуваними);
2. вирішення питань про юридичні права повинно, як правило, здійснюватися на підставі закону, а не за розсудом;
3. рівність перед законом;
4. влада повинна реалізовуватися відповідно до закону, справедливо та розумно;
5. права людини повинні бути захищені;
6. повинні бути наявні засоби для врегулювання спорів без невинуватих витрат та відстрочок;
7. наявність справедливого суду;
8. держава повинна дотримуватися своїх зобов'язань у рамках як міжнародного, так і національного права.

У контексті реалізації прав особи верховенство права є необхідним для відповідності певного державного утворення наявним демократичним стандартам. Дія принципу верховенства права має на меті встановлення певних меж діяльності держави в ім'я захисту прав людини, викорінення будь-якого свавілля. Власне, основоположні права та свободи людини визначають зміст і спрямованість розуміння верховенства права як доктрини, принципу та ідеалу.

Доповідь Венеціанської Комісії «Про верховенство права» використовується в Україні для поглиблення осмислення змісту поняття верховенства права. Зокрема, використовується для роз'яснення деяких статей, їх тлумачення, формування правових позицій, розвитку наукової діяльності. Так, правові

позиції Венеціанської Комісії стосовно верховенства права відображені у практиці Конституційного Суду України.

Повноваження вищих судових органів стосовно перегляду мають реалізовуватись для виправлення судових помилок та недоліків судочинства, але не для здійснення нового судового розгляду. Перегляд не повинен фактично підміняти собою апеляцію, а сама можливість існування двох точок зору на один предмет не є підставою для нового розгляду.

У відповідності до статті 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним відповідно до закону. Судова система забезпечує доступність правосуддя для кожної особи відповідно до Конституції та в порядку, встановленому законами України.

Відповідно до статті 572 Цивільного кодексу України в силу застави кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставадавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставного майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

Іпотекою є застава нерухомого майна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи (ч. 1 ст. 575 ЦК України). Частиною 5 статті 3 Закону України "Про іпотеку" передбачено, що іпотека має похідний характер від основного зобов'язання і є дійсною до припинення основного зобов'язання або до закінчення строку дії іпотечного договору.

Іпотека – це строкове зобов'язання.

За положеннями ч. 1 ст. 598 ЦК України зобов'язання припиняється на підставах, встановлених договором або законом.

- Банк не заперечує факт ліквідації юридичної особи позичальника.
- Банк не заперечує факт припинення іпотеки, саме тому і звернувся до нотаріуса з відповідною заявою про внесення записів у реєстри щодо припинення іпотеки та заборони.
- Банк списав кредитну заборгованість ліквідованої юридичної особи з балансу за рахунок резервів, тобто в силу закону – такої заборгованості не існує.

Слід мати на увазі, що іпотека та порука - це строкове зобов'язання і незалежно від того, встановлений строк її дії договором чи законом, його вплив припиняє суб'єктивне право кредитора. Це означає, що строк іпотеки та поруки належить до преклюзивних строків.

Строк іпотеки не є строком для захисту порушеного права. Це строк існування самого зобов'язання іпотеки. Таким чином, і право кредитора, і обов'язок іпотекодавця після його закінчення припиняються, а це означає, що жодних дій щодо реалізації цього права, в тому числі застосування примусових заходів захисту в судовому порядку, кредитор вчиняти не може.

Відповідно до частини I статті 609 ЦК України зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, коли законом або іншими нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу, зокрема за зобов'язаннями про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Згідно із частини 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" іпотека припиняється у разі припинення основного зобов'язання або закінчення строку дії іпотечного договору.

Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 593 ЦК України право застави припиняється у разі припинення зобов'язання, забезпеченого заставою.

Частина 3 статті 6 Цивільного кодексу України передбачає, що сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Сторони в договорі не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

Аналіз зазначених правових норм дає підстави для висновку про те, що у разі ліквідації боржника - сторони основного зобов'язання - право застави, що забезпечувало його виконання, також є припиненим. При цьому, урахувавши імперативний характер норми пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України, зазначення в договорі застави інших умов, за яких право застави у разі припинення основного зобов'язання залишається дійсним, слід вважати нікчемним.

Таким чином, виходячи з однорідної юридичної природи поруки та застави як засобів забезпечення виконання зобов'язань, а також того факту, що як порука, так і застава припиняються у разі припинення основного зобов'язання відповідно до ч. 1 ст. 575, п. 1 ч. 1 ст. 593, ч. 1 ст. 609 ЦК України, ч. 1

ст. 17 Закону України "Про іпотеку", іпотека як вид застави припиняється в разі припинення основного зобов'язання (кредитного договору). Зважаючи на це, припинення юридичної особи у зв'язку з визнанням її банкрутом є підставою припинення іпотеки, оскільки зобов'язання за кредитним договором припиняється.

Урегулювання сторонами договірних відносин на власний розсуд за наявності в законі імперативних приписів є протиправним.

Отже, висновок про дію договору іпотеки після припинення дії основного зобов'язання у зв'язку з ліквідацією юридичної особи боржника є помилковим.

Відповідно до змісту статей 3, 17 Закону України «Про іпотеку», статей 598, 609 Цивільного Кодексу України припинення зобов'язання означає такий стан сторін правовідношення, при якому в силу передбачених законом обставин суб'єктивне право і кореспондуючий йому обов'язок перестають існувати.

Також, дана правова позиція підтверджується листом Верховного Суду України від 01.02.2014 року, «Висновками Верховного Суду України, викладені в постановках, ухвалених за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави передбаченої пунктом 1 частиною 1 статті 355 Цивільного процесуального кодексу України за II півріччя 2013 року».

Відповідно до частини 5 статті 45 Закону України від 14.05.1992 року № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» вимоги не задоволені за недостатністю майна, вважаються погашеними.

З матеріалів нашої справи вбачається, що відповідно до ухвали господарського суду області від 12 березня 2013 року у справі _____, вимоги Банку позивача за первинним позовом (відповідача за зустрічним) пов'язані з генеральною кредитною угодою _____ та кредитним договором _____ було включено ліквідатором юридичної особи _____ до відповідного реєстру та звіту, який був затверджений у встановленому Законом порядку, а юридичну особу – ТОВ «М'ясний формат» ліквідовано, саме через відсутність у нього майна (Додаток 9).

Згідно з пунктом 6 статті 31 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" вимоги, не задоволені за недостатністю майна, вважаються погашеними.

Згідно з витягом № 21331405 з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців вбачається, що станом на 20.10.2015 р. - Товариство з обмеженою відповідальністю «М'ясний формат» _____ у графі «Дата та номер запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи, підстава для його внесення»: 28.03.2013 року, 12241170009028391, припинено, за судовим рішенням господарського суду _____ області про припинення юридичної особи у зв'язку з визнанням його банкрутом, _____ (Додаток 10).

Таким чином, оскільки за Законом України від 14.05.1992 року № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» вимоги ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» в особі обласної дирекції «Райффайзен Банк Аваль» вважаються погашеними, в такому випадку - вважаються погашеними (припиненими) і зобов'язання з приводу застави (іпотеки), які за своєю юридичною природою є похідними від основного зобов'язання, а саме генеральної кредитної угоди _____ та кредитного договору _____, а отже відсутні будь-які підстави для стягнення боргу за рахунок заставного майна, що було передано в іпотеку Круглою Іриною Володимирівною.

Враховуючи викладене, керуючись приписами статей 38, 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України»,-

ПРОШУ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ:

Надати офіційне тлумачення положень пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України та частини 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку" у поєднанні з частиною 1 статті 609 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 559 Цивільного кодексу України, частиною 1 статті 598 Цивільного кодексу України з урахуванням обставин, викладених у цьому зверненні в наступному аспекті:

- Чи припиняється право застави у разі припинення зобов'язання, забезпеченого заставою.
- Чи припиняється іпотека у разі припинення основного зобов'язання.

• Чи можливо звернути стягнення на предмет іпотеки при припинених правовідносинах за договором іпотеки та припиненому основному зобов'язанні.

Всі процесуальні документи, пов'язані з розглядом даного звернення просимо направляти на поштову адресу Круглої І.В.

Додатки:

Витяги з офіційних джерел щодо норм права, які підлягають офіційному тлумаченню: пункту 1 частини 1 статті 593 Цивільного кодексу України та частини 1 статті 17 Закону України "Про іпотеку".

1. Копія Генеральної кредитної угоди
2. Копія кредитного договору
3. Копія договору іпотеки
4. Копія рішення районного суду м.
5. Копія ухвали апеляційного суду області від
6. Копія ухвали ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.09.2014 року у справі № 6-29137 св14.
7. Копія постанови Верховного Суду України від 11 вересня 2013 року (№ 6-52цс13, <http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33609043>).
8. Копія постанови Верховний Суд України від 10 лютого 2016 року (№ 6-216цс14, <http://www.revestr.court.gov.ua/Review/56454637>).
9. Копія ухвали господарського суду Дніпропетровської області від 12 березня 2013 року у справі № Б-34/250-10 (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29975009>).
10. Копія витягу № 21331405 з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців від 20.10.2015 р.
11. Конституційне звернення з додатками у 2-х екземплярах.

Копії судових документів, щодо неоднакового застосування:

1. Постанова ВСУ від 7 листопада 2012 року по справі №6-129цс12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/27483316>);
Додаток до заяви по справі №6-129цс12 (ТОВ «СЕНЕЖ»);
2. Рішення ВССУ від 22 лютого 2012 року по справі №6-38508св11 (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21841269>);
Висновок ВСУ по справі №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»)
3. Постанова ВСУ від 11 вересня 2013 року по справі №6-52цс13 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33609043>);
Додатки до заяви по справі №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»):
4. Рішення ВССУ від 22 лютого 2012 року по справі №6-38508св11 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/21841269>);
5. Ухвала ВССУ від 11 квітня 2012 року по справі №6-455св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/23930241>);
6. Ухвала ВССУ від 23 листопада 2012 року по справі №6-48434св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/27901471>);
7. Рішення ВССУ від 5 грудня 2012 року по справі №6-47952св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/28033822>);
8. Ухвала ВССУ від 23 січня 2013 року по справі №6-19254св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/29056347>);
9. Ухвала ВССУ від 30 січня 2013 року по справі №6-46581св12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/29056736>);
Рішення ВССУ, які посилаються на висновок по справі №6-129цс12 (ТОВ «СЕНЕЖ»):
10. Ухвала ВССУ від 21 жовтня 2015 року по справі №6-28212св15 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/52934202>);

11. Ухвала ВССУ від 3 лютого 2016 року по справі №6-14637св15
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/55836086>);
Рішення ВССУ, які посилаються на висновки в справі №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»):

12. Ухвала ВССУ від 25 грудня 2013 року по справі №6-4529св13
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/36474155>);

13. Ухвала ВССУ від 24 вересня 2014 року по справі №6-24367св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/40698074>);

14. Ухвала ВССУ від 12 листопада 2014 року по справі №6-32472св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/41535019>);

15. Ухвала ВССУ від 26 листопада 2014 року по справі №6-24345св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/41647061>);

16. Ухвала ВССУ від 10 грудня 2014 року по справі №6-31207св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/41993324>);

17. Ухвала ВССУ від 05 березня 2015 року по справі №6-2420св15
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/43115412>);

18. Ухвала ВССУ від 21 травня 2015 року по справі №6-31574св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/44434958>);

19. Ухвала ВССУ від 3 червня 2015 року по справі №6-744св15
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/44894185>);

20. Ухвала ВССУ від 5 листопада 2015 року №6-27566св15
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/53361994>);

Приклад неоднозначності застосування ст.609 ЦК України у поєднанні з ст.593, 599 ЦК України, ст.17 ЗУ «Про іпотеку»:

21. Рішення Бершадського районного суду Вінницької області від 4 квітня 2011 року по справі №2-208/11
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/17159530>);

22. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 29 червня 2011 року по справі №22ц-1802/11
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/53194469>);

23. Ухвала ВССУ від 6 червня 2012 року по справі №6-28116св11
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/24981012>);

24. Рішення Бершадського районного суду Вінницької області від 30 жовтня 2012 року по справі №202/2349/12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/28047194>);

25. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 8 квітня 2013 року по справі №202/2349/12
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/30749367>);

26. Ухвала ВССУ від 17 липня 2013 року по справі №6-21100св13
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/32480592>);

27. Рішення Бершадського районного суду Вінницької області від 13 січня 2014 року по справі №202/2349/12 (<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/37757820>);

28. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 2 квітня 2014 року по справі №202/2349/12
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/38063048>);

29. Ухвала ВССУ від 3 липня 2014 року по справі №6-18924св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/39745434>);

Нова практика 2016 рік:

- справа - про виселення та зняття з обліку; визнання іпотеки припиненою:

30. Ухвала ВССУ від 5 листопада 2015 року по справі №6-27566св15
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/53361994>);

31. Ухвала ВСУ від 22 лютого 2016 року по справі №6-98ц16
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/56061261>);

- справа визнання договору іпотеки припиненим та зобов'язання вчинити певні дії (ТОВ «М'ясний формат»):

32. Ухвала ВССУ від 3 лютого 2016 року по справі №6-45783св14
(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/55909026>);

Додатки які додавались до заперечень на заяву про перегляд у справі
Формат»):

(ТОВ «М'ясний

32. Ухвала ВССУ від 31 липня 2013 року по справі №6-12660св13

(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/32755429>);

33. Ухвала ВССУ від 25 вересня 2013 року по справі №6-26357св13

(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33895294>);

34. Ухвала ВССУ від 2 жовтня 2013 року по справі №6-35729св13

(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/33972297>);

35. Ухвала ВССУ від 4 грудня 2013 року по справі №6-40681св13

(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/36275792>);

36. Ухвала ВССУ від 18 грудня 2013 року по справі №6-44109св13

(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/36264695>);

37. Ухвала ВССУ від 30 квітня 2014 року по справі №6-11167св14

(<http://www.revestr.court.gov.ua/Review/38799140>);

Висновки ВСУ по справам №6-129цс12 (ТОВ «СЕНЕЖ») та №6-52цс13 (ТОВ «Міком Хаус»):

38. Висновки ВСУ, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.355 ЦПК України, за II півріччя 2012 року.

39. Висновки ВСУ, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.355 ЦПК України, за II півріччя 2013 року.

29.03.2016 р.

Кругла І.В.